

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Beogradska otvorena škola

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

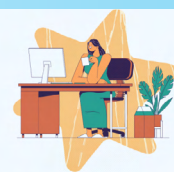
90/2022

Bilten o procesu pregovora
o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

**PREREGISTRACIJA, JESEN-ZIMA 2022.
ADMINISTRATIVNA DRAMA U TRI ČINA**

TEMA BROJA STR. 4-6

Kvalitetne radne
prakse

Celoživotno
učenje

Sticanje radnog
iskustva

Istraživanje
karijernih opcija

KOLUMNA STR. 12-14

Zakon kojeg nema
PRAKTIKANTI I DALJE BEZ PRAVA

AKTUELNO STR. 15-16

Berlinski proces(i)
SLOBODNO KRETANJE ZAROBLJENOG
REGIONA

PREDSTAVLJAMO STR. 17-18

Predstavljen novi Alarm izveštaj
GDE NEMA VOLJE, NEMA NI REFORMI

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

- 3** | **PREGLED MESECA**
- 4** | **TEMA BROJA**
Preregistracija, jesen-zima 2022.
ADMINISTRATIVNA DRAMA U TRI ČINA
- 7** | **MIŠLJENJE**
Portret Tanje Mišević
TEŽAK ZAHVAT DOKTORKE ZA EVROPSKE INTEGRACIJE
- 9** | **U FOKUSU**
COP 27
NA SAMITU NIŠTA NOVO
- 12** | **KOLUMNA**
Zakon kojeg nema
PRAKTIKANTI I DALJE BEZ PRAVA
- 15** | **AKTUELNO**
Berlinski proces(i)
SLOBODNO KRETANJE ZAROBLJENOG REGIONA
- 17** | **PREDSTAVLJAMO**
Predstavljen novi Alarm izveštaj
GDE NEMA VOLJE, NEMA NI REFORMI

PRIJAVITE SE OVDE DA REDOVNO DOBIJATE MESEČNI BILTEN O PROCESU PREGOVORA SRBIJE SA EU

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Bulevar oslobođenja 177, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Jorgačević, Branislav Cvetković, Miljana Jovanović

Autori: Branislav Cvetković, Bojana Džulović, Damir Dizdarević, Lazar Jovčić, Marija Milenković, Aleksandra Đurović, Goran Radlovački, Miljana Jovanović, Jelena Pejić Nikić

Lektura i korektura: Marijana Milošević

Dizajn i prelom: Damir Matić

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji” koji Beogradska otvorena škola realizuje uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneti u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje Beogradske otvorene škole i donatora.

2. novembar

Sastanak Tanje Mišćević i Emanuela Žiofrea

Ministarka za evropske integracije Srbije Tanja Mišćević sastala se sa šefom Delegacije Evropske unije u Beogradu. Tom prilikom ministarka je izjavila da je članstvo Srbije u Evropskoj uniji strateški cilj Srbije i da je država svesna svojih obaveza koje ima u integracijskom procesu. [Više...](#)

7. novembar

Opozicija nije potpisala zaključak predstavljenog Izveštaja Evropske komisije u Odboru za evropske integracije

Na održanoj sednici Odbora za evropske integracije razmatran je Izveštaj Evropske komisije o Srbiji. Predstavnici opozicije odbili su da potpišu ovaj zaključak i istakli da u drugi plan pada suština integracijskog procesa. Sednici Odbora prisustvovao je i šef Delegacije Evropske unije u Beogradu Emanuel Žiofre koji je pohvalio ovu parlamentarnu praksu razmatranja Izveštaja. [Više...](#)

18. novembar

Evropska unija pozvala Srbiju da se aktivira u borbi protiv širenja dezinformacija

Portparol Evropske unije pozvao je Srbiju da preduzme aktivnu borbu protiv manipulacije informacijama, uključujući dezinformacije i druge oblike hibridnih pretnji. Takođe, on je dodao i da Evropska unija očekuje da Srbija postepeno počne usklađivanje sa spoljnom i bezbednosnom politikom Evropske unije. [Više..](#)

18. novembar

Gert Jan Kopman na čelu Generalnog direktorata EK za susedstvo i pregovore o proširenju

Od januara 2023. godine, Gert Jan Kopman će se naći na čelu Generalnog direktorata Evropske komisije za susedstvo i pregovore o proširenju. Tokom dugogodišnje karijere u Evropskoj komisiji promenio je nekoliko pozicija, a na novoj poziciji baviće se pružanjem pomoći partnerskim zemljama u finansijama i ekspertizi i podsticati njihove demokratske reforme, ekonomski rast i vladavinu prava. [Više...](#)

22. novembar

Svaki treći građanin Srbije ravnodušan prema evrointegracijskom procesu

Više od trećine građana Srbije, njih 36 odsto, bilo bi ravnodušno prema pristupanju Evropskoj uniji. Dok bi se 28 odsto obradovalo, a 33 odsto bi bilo zabrinuto. Više od 40 odsto građana Srbije bilo bi ravnodušno prema prekidu pregovora sa Evropskom unijom, pokazuje istraživanje čije je rezultate objavila CRTA. Prema istraživanju, 79 odsto građana smatra da ne zna dovoljno o dijalogu sa Kosovom. [Više...](#)

23. novembar

Predstavljen Nacrt rezolucije o proširenju u Evropskom parlamentu

Tonino Picula, izvestilac EP za novu strategiju proširenja, predstavio je Nacrt rezolucije o proširenju na plenarnoj sednici Evropskog parlamenta. Tom prilikom on je istakao da proširenje mora dobiti novi zamah. Proširenje treba da bude predvidljivo i ubedljivo, dok svaki kandidat za članstvo mora biti vrednovan prema napretku u evropskim reformama, posebno u oblasti vladavine prava. [Više...](#)

Preregistracija, jesen–zima 2022.

ADMINISTRATIVNA DRAMA U TRI ČINA

Može se uočiti obrazac ovih sukoba – postojanje problema, tvrdoglavost albanske strane, povlačenje poteza srpske strane – od sofisticiranijih, do onih manje sofisticiranih – onda nedoslednost srpske strane koja povećava potencijal eskalacije sukoba, pa sledi spoljna intervencija (EU, SAD) i rešenje, a zapravo odgađanje suočavanja s problemom „dok međunarodne okolnosti ne budu pogodne”.

Sećate li se letnje, avgustovske drame na Kosovu*? Bila je to ona drama kada su se podigle tenzije oko početka primene mera o ulazno-izlaznim dokumentima za sve sa srpskim ličnim kartama i zamena srpskih registarskih tablica (registracija koje izdaje Republika Srbija za gradove na severu Kosova) onim koje izdaje Kosovo. Zvuči **poznato**?

Drama je okončana odgađanjem primene mera o preregistraciji za 1. septembar, uz obavezu da se u naredna dva meseca preregistracija izvrši, bez jasnih posledica po one koji se o to ograde, kao i odustajanjem od ulazno-izlaznih dokumenata. Razlog je bio što je Srbija prihvatila da odustane od višegodišnje primene te mere pa doktrina reciprociteta Albina Kurtija nije više imala na šta da se primeni.

Ceo septembar je protekao mirno, ali je oktobar bio burniji. Prema podacima Ministarstva unutrašnjih poslova Kosova, u pomenutom periodu od otprilike 10.000 registrovanih vozila, preregistrovano je malo više od 20. Posledično, uoči isteka roka za registraciju, počela je priprema terena za novi dramski čin.

Uvod, razrada i odsustvo zaključka

Prvo se krenulo s pritiscima i zastrašivanjem Srba sa Kosova koji su hteli ili su već preregistrovali svoje automobile. Zabeležena su tri slučaja okarakterisana kao zastrašivanje. Goreli su redom – jedan deo kuće, magacin i na kraju automobil u vlasništvu Srba koji su izvršili preregistraciju. Da je zastrašivanje stvarno potvrdilo je i istraživanje organizacije „Humani centar Mitrovica” koje je pokazalo da se čak 86% ispitanika plaši da iznese svoj kritički stav o preregistraciji vozila, jer misle da bi mogli biti ugroženi.

* Ovaj natpis ne prejudicira status Kosova i u skladu je s Rezolucijom 1244 i mišljenjem MSP-a o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

Potom je istekao rok za preregistraciju, a nije se znalo šta će potom uslediti i kako će Kosovo tretirati nepreregistrovane. Vlada Albina Kurtija je obznanila da će, počevši od 1. novembra, naredne tri nedelje slati opomene, a da će nakon toga upućivati kaznene penale vlasnicima i vlasnicama nepreregistrovanih automobila. Srpski pripadnici kosovske policije deklarativno su odbili da uručuju građanima i građankama opomene, što je za posledicu imalo suspendovanje kapetana Nenada Đurića i Aleksandra Filipovića zbog „sabotaže” i „poziva na otpor”.

Sledeći obrt u ovoj neukusnoj drami dalo je neočekivano vraćanje Srba u institucije Kosova, konkretnije samo u Skupštinu. Povratak je nastupio desetak dana od kada je saopštena odluka da to neće učiniti sve dok Priština „ne povuče jednostrane i protivpravne odluke o preregistraciji tablica i dok ne formira Zajednicu srpskih opština”, što se u trenutku vraćanja na pozicije nije desilo.

Zvanični Beograd je potez kapetana nagradio odlikovanjem u Predsedništvu, dok je Srbe sa Kosova pomogao i podržao u manevru nešto sofisticiranijem od onog korišćenog u prvom činu ove drame – povlačenje iz kosovskih institucija.

Redom su 7. novembra Srbi podnosili ostavke na mesto Ministra za zajednice i povratak, ostavke u ime poslanika Srpske liste u kosovskoj Skupštini, na mesto sudije Apelacionog suda i člana Sudskog saveta u Prištini, sudije Osnovnog suda u Mitrovici, sudije odeljenja Apelacionog suda u Prištini, onda na mesto gradonačelnika opština Zvečan, Leposavić, Zubin Potok i Severna Kosovska Mitrovica.

Predsednik Srpske liste Goran Rakić je u obraćanju javnosti pročitao zaključke sa sastanka i poručio: „Odluke ostaju na

Izvor: [European Western Balkans](#)

snazi sve do trenutka dok Priština ne počne da poštuje međunarodno javno pravo i sporazume dogovorene u Briselu, a to konkretno znači dok ne povuče jednostrane i protivpravne odluke o preregistraciji tablica i dok ne formira Zajednicu srpskih opština.”

Ovim potezom drama je eskalirala. Političari su počeli da govore o „miru, stabilnosti” ili „deeskalaciji krize”, što bi praktično značilo kraj ovog čina. Dugotrajno i održivo rešenje nije postignuto, već se sve odgađa, jer tobož međunarodne okolnosti nisu takve da se sada treba baviti nekim tricama i kućinama koje onemogućuju stanovništvu normalan, običan život.

Sledeći obrt u ovoj neukusnoj drami dalo je neočekivano vraćanje Srba u institucije Kosova, konkretnije samo u Skupštinu. Povratak je nastupio desetak dana od kada je saopštena odluka da to neće učiniti sve dok Priština „ne povuče jednostrane i protivpravne odluke o preregistraciji tablica i dok ne formira Zajednicu srpskih opština”, što se u trenutku vraćanja na pozicije nije desilo. Manevar je pravdan saznanjima da „antisrpska” Vlada Aljbina Kurtija planira upražnjavanje tih mesta „sebi lojalnim Srbima”, te su srpski poslanici u Skupštini Kosova hteli to da spreče.

Zakletva je samo reč

Deset novih poslanika (devet iz Srpske liste, jedan opozicioni) pročitao je sledeću zakletvu: „Ja, poslanik Skupštine Republike Kosova, zaklinjem se da ću časno i predano vršiti svoju dužnost i dostojanstveno predstavljati narod, da ću raditi u interesu Kosova i svih njegovih državljana, da ću raditi

na zaštiti i poštovanju ustavnosti i zakonitosti, na zaštiti suvereniteta, teritorijalne celovitosti i institucionalnog integriteta Kosova, na garanciji ljudskih prava i sloboda u skladu sa zakonom zemlje. Zaklinjem se.” Iz teksta zakletve bi se dalo pretpostaviti da bi oni trebalo da poštuju i sprovode odluku Vlade o preregistraciji, te da nepotrebnom tenzijom ne otežavaju građanima, pogotovo srpske nacionalnosti, normalan život. Poslanici su proceduru zakletve opisali kao „tehničku verifikaciju mandata”.

Kako sveopšta konfuzija i tenzije ne bi i zaista eskalirale, Evropska unija je shvatila bi ipak trebalo nešto da preduzme. Tako je visoki predstavnik Unije za spoljnu politiku i bezbednost Žozep Borelj tvitnuo i zakazao sastanak za ponedeljak, 21. novembra u Briselu. Međutim, probana metoda šatl diplomatije, gde se dve suprotstavljene strane ne sučeljavaju već samo razgovaraju s posrednikom, nije donela očekivan rezultat. Nijedna strana ne odustaje od svog stava, a predviđen početak naplaćivanja kazni, u noći 21. na 22. novembar, odgođen je za 48 časova na nagovor sve češće pominjanog imena u dijalogu Beograda i Prištine, američkog ambasadora u Prištini – Džefa Hovenijera.

Ipak, nešto konstruktivnijom se u ovom procesu pokazala se srpska strana. U njeno ime, predsednik Republike se obavezao da Srbija neće više izdavati KM tablice, niti će produžavati one stare (iako je naknadno rekao da je produžetak starih moguć), što bi značilo da će kroz godinu dana KM tablice prestati da važe. Time će albanska strana odneti pobedu. Međutim, ni to nije bilo dovoljno albanskoj strani, te inicijalno nije odustala od kazni, ali se odazvala na poziv na još jedan sastanak sa evropskim posrednicima.

Kasno u sredu uveče, 23. novembra srpska i albanska strana sklopile su kilav dogovor kojim se srpska strana obavezala da neće izdavati nove KM tablice, a da će albanska strana odustatu od kazni i „dati prostor za pregovore novom evropskom predlogu”. Ovim sporazumom, po tradiciji dijaloga Beograda i Prištine, rešavanje spora se samo odgodilo, dok su neizvesnost i nemir među stanovništvom ostali.

Za sve vreme trajanje ove drame, istinsku noćnu moru proživljavaju svi stanovnici i stanovnice Kosova i to ne samo srpske nacionalnosti. Posebno su u teškoj situaciji oni koji treba da pre-registruju vozila. Nalaze se između straha zbog novčane kazne i straha za svoju bezbednost.

Sve vreme trajanja ove drame, istinsku noćnu moru proživljavaju svi stanovnici i stanovnice Kosova i to ne samo srpske nacionalnosti. Posebno su u teškoj situaciji oni koji treba da preregistruju vozila. Nalaze se između straha od potencijalne novčane kazne i straha za svoju bezbednost.

Upravo tu se ogleda tragedija paradoksalnog, parapolitičkog i kalkulantskog pristupa problemu i rešenju istog obe strane. Dodatno, može se uočiti obrazac ovih sukoba: postojanje problema, tvrdoglavost albanske strane, povlačenje poteza srpske strane – od sofisticiranih, do onih manje sofisticiranih – onda nedoslednost srpske strane koja povećava potencijal eskalacije sukoba, pa sledi spoljna intervencija (EU, SAD) i rešenje, a zapravo odgađanje suočavanja s problemom „dok međunarodne okolnosti ne budu pogodne”.

Dok međunarodne okolnosti ne dozvole rešenje administrativnih problema, a kamoli onih političkih, stanovništvo na Kosovu živi u strahu i sklanja svoju decu od potencijalnog sukoba, pružajući im time perspektivu, u nadi da će imati bolji život od svojih roditelja. Oni time pružaju primer političkim liderima i liderkama – ukoliko se starate o nečemu i stalo vam je do toga, u ovom slučaju do Kosova i srpskog naroda, budite odgovorni i uradite sve kako biste ih zaštitili. Jer ukoliko ne budete odgovorni, primoravate iste te Srbe sa Kosova da zbog (mogućih) posledica vašeg delovanja sklanjaju svoju decu na sigurno i šalju ih od sebe.

*Branislav Cvetković,
Beogradska otvorena škola*

Portret Tanje Mišćević

TEŽAK ZAHVAT DOKTORKE ZA EVROPSKE INTEGRACIJE

U znanje, iskustvo, kredibilitet i dobru volju nove ministarke niko ne sumnja. Pitanje je samo da li će to biti dovoljno i da li će ona uspeti da pomeri proces evropskih integracija s mrtve tačke budući da, kako i sama kaže, političke odluke donosi kolegijum Vlade [...] ne bilo ko pojedinačno, već Vlada kao takva. A u toj Vladi glavni članovi se ne libe da otvoreno izraze svoje anti-EU stavove i podršku Ruskoj federaciji.

Pre nego što je izabrana nova Vlada u javnosti se danima licitiralo imenima, nagađalo se ko ima veće ili manje šanse, ali je izbor Tanje Mišćević na „vruću stolicu”, što svakako pozicija ministarke za evropske integracije jeste, predstavljao iznenađenje u dobrom smislu reči. Pogotovo, uzimajući u obzir način na koji je pre samo tri godine napustila svoju prethodnu poziciju šefice Pregovaračkog tima za vođenje pregovora o pristupanju Republike Srbije Evropskoj uniji. Tanju Mišćević mnogi nazivaju „doktorkom za evropske integracije”, što dovoljno govori o njenom ugledu.

Vrlo brzo nakon što je javnost saznala sastav Vlade, počelo je da se pretpostavlja i nagađa o tome kako je premijerka uopšte pridobila Tanju Mišćević i koja obećanja su stavljena na pregovarački sto. Kao što je poznato, evropske integracije su i dalje na čekanju, a u proteklih godinu dana, barem prema Izveštaju Evropske komisije, nije učinjen poseban napredak.

Između onoga što se obećava i onoga što se ostvaruje je duboki jaz. Velika su očekivanja od nove ministarke, pre svega u vidu konkretnih poteza i vidljivih rezultata, čega je, makar prethodnih godinu dana, nedostajalo.

Pred njom su takođe i izazovi „plivanja” u Vladi koju odlikuje velika heterogenost članova u pogledu spoljnopoličke budućnosti Srbije, ali i trenutna geopolitička situacija – rat u Ukrajini i energetska kriza.

Prekaljena ekspertkinja za evropske integracije

Tanja Mišćević je diplomirala, magistrirala i doktorirala na Fakultetu političkih nauka (FPN) Univerziteta u Beogradu. Naslov njene magistarske teze je „Pridruženo članstvo Evropske unije” (1997, smer Međunarodno pravo i organizacije),

Izvor: [European Western Balkans](#)

a doktorata – „Uloga odluka međunarodnih organizacija u savremenom razvoju međunarodnog prava” (2002). Takođe, specijalizovala se u oblasti EU i na Univerzitetu u Bonu i Evropskom koledžu u Brižu. Od 2009. godine vanredna je profesorka za međunarodno-pravnu oblast na FPN-u.

Pored izuzetne akademske karijere, radila je i u državnoj upravi. Bila je direktorka Kancelarije za evropske integracije Vlade Republike Srbije od 2005. do 2009. godine. Učestvovala je u pregovorima Vlade Srbije o zaključenju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i vodila je pregovarački tim Vlade za zaključenje Sporazuma o viznim olakšicama i Sporazuma o readmisiji

između Srbije i EU. Od januara 2011. do jula 2012. bila je savetnica ministra odbrane, a zatim i državna sekretarka za politiku odbrane Ministarstva odbrane Republike Srbije. Nakon toga bila je posebna savetnica za evropske integracije potpredsednika Vlade Srbije Rasima Ljajića.

Do pre samo tri godine bila je na mestu šefice tima Beograda za pregovore s Briselom, na koje je izabrana septembra 2013. na predlog tadašnjeg prvog potpredsednika Vlade, a sadašnjeg predsednika države Aleksandra Vučića. Njen izbor dočekan je s velikim odobravanjem celokupne javnosti, budući da je takav potez tumačen kao odlučno okretanje Beograda ka Briselu i kao jasna evropska perspektiva Srbije.

Vrlo brzo nakon što je javnost saznala sastav Vlade, počelo je s pričama i pretpostavkama o tome kako je premijerka uopšte pridobila Tanju Mišćević i koja obećanja su stavljena na pregovarački sto. Kao što je poznato, evropske integracije su i dalje na čekanju, a u proteklih godinu dana, barem prema Izveštaju Evropske komisije, nije učinjen poseban napredak.

Potpredsednica je Evropskog pokreta u Srbiji, a od aprila 2009. do novembra 2010. godine bila je članica i potpredsednica Odbora Agencije za borbu protiv korupcije.

Dobitnica je nagrade „Doprinos godine Evropi” 2006. godine, a 2014. Nagrade „Najevropljanka Balkana” Evropskog pokreta Bosne i Hercegovine.

Od premijerkinog ekspozea do „stanja na terenu”

Već na samom početku mandata primetan je optimizam, entuzijazam i odlučnost nove ministarke. Iako možemo zaključiti da su u ekspozeu premijerke evropske integracije predstavljene prilično „tanko” u odnosu na prethodna dva puta, ministarka Tanja Mišćević bila je sigurna „svaki elemenat govora

premijerke u njenom izlaganju u Skupštini zapravo je deo procesa evropskih integracija”. Po njenom mišljenju, 13 godina posle ratifikacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i devet godina od otvaranja pregovora, nije potrebno govoriti o strateškom opredeljenju Srbije za evropske integracije.

Između onoga što se obećava i onoga što se ostvaruje je duboki jaz. Velika su očekivanja od nove ministarke, pre svega u vidu konkretnih poteza i vidljivih rezultata, čega je, makar prethodnih godinu dana, nedostajalo.

Opredeljenje na papiru je zasigurno tu, planovi postoje – revidirani Nacionalni program za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije (NPAA) za period 2022–2025. usvojen je nedavno, jula 2022.

Ostaje samo da se pronađe politička volja koja se negde, na ovom putu, izgubila.

U znanje, iskustvo, kredibilitet i dobru volju nove ministarke niko ne sumnja. Pitanje je samo da li će to biti dovoljno i da li će ona uspeti da pomeri proces evropskih integracija s mrtve tačke budući da, kako i sama kaže, „političke odluke donosi kolegijum Vlade [...] ne bilo ko pojedinačno, već Vlada kao takva”. A u toj Vladi glavni članovi se ne libe da otvoreno izraze svoje antievropske stavove i podršku Ruskoj federaciji.

*Bojana Džulović,
Beogradska otvorena škola*

COP 27 NA SAMITU NIŠTA NOVO

U Srbiji, Strategija niskougljeničnog razvoja, više od dve godine nakon javne rasprave, nije usvojena, dok Nacrt integrisanog nacionalnog energetskog i klimatskog plana ne predviđa mere kojima bi naša zemlja postala ugljenično neutralna do 2050. godine. Kašnjenjem sa usvajanjem ovih dokumenata narušava se međunarodni ugled države, a njihove radne verzije, u koje je javnost imala uvid, ukazuju na izostanak adekvatnih mera i ciljeva kojima bi proklamovane klimatske ambicije bile ostvarene.

Lideri više od 120 zemalja sveta prisustvovali su UN Samitu o klimatskim promenama (*Conference of Parties – COP 27*) koji je održan u egipatskom letovalištu Šarm el Šeiku. Od 6. do 18. novembra razgovaralo se o daljim koracima za zaustavljanje klimatskih promena. Ovo je peti samit koji je održan u Africi, na kontinentu koji se smatra jednim od najranjivijih na posledice klimatskih promena. Sve zemlje su bile pozvane da ne dozvole da rat u Ukrajini i globalna finansijska kriza budu prepreka na putu zaustavljanja daljeg porasta globalne temperature.

Potrebne radikalne mere

Okvirna konvencija Ujedinjenih nacija o klimatskim promenama potpisana je u Rio de Žaneiru 1992, dok je prvi sastanak

potpisnica održan u Berlinu tri godine kasnije. Od tada se svake godine, sa izuzetkom 2020. zbog pandemije koronavirusa, održavaju redovni godišnji sastanci na kojima se određuje ton globalne klimatske politike.

Dosad najznačajniji sastanci su održani u Kjotu (1997) i Parizu (2015).

Podeljeni su stavovi o pitanju uspešnosti prošlogodišnjeg Samita u Glazgovu. Neki smatraju da je dogovor bio istorijski, jer se prvi put pominjala mogućnost potpunog napuštanja uglja. Međutim, u konačnoj verziji Glazgovskog klimatskog pakta se umesto termina „napuštanje uglja” (*coal phase out*) našao termin „smanjenje upotrebe uglja” (*coal phase down*),

Izvor: unsplash.com

što je protumačeno kao nedostatak ambicije u borbi protiv klimatske krize.

Kjoto protokolom iz 1997. godine industrijalizovane zemlje obavezale su se na smanjenje individualnih emisija gasova sa efektom staklene bašte (GHG), čime je obaveza borbe protiv klimatskih promena stavljena na teret razvijenog dela sveta. Pariskim klimatskim sporazumom je obaveza smanjenja emisija GHG preneti i na zemlje u razvoju, čime je dodatno istaknuta sveobuhvatnost problema i neophodnost saradnje kako bi se došlo do rešenja.

Na dnevnom redu konferencije našlo se pitanje klimatske pravde, odnosno da li visoko industrijalizovane zemlje, koje su najodgovornije za izazivanje klimatskih promena, treba da plate zemljama koje najdirektnije osećaju njihove posledice.

Glavni mehanizmi za sprovođenje Pariskog sporazuma su nacionalno utvrđeni doprinosi, dokument koji vlade zemalja donose individualno, u skladu s nacionalnim kontekstom. Obaveza vlada je da na svakih pet godina ažuriraju svoje doprinose i postavljaju ambicioznije ciljeve kako bi se globalni porast temperature do kraja veka ograničio na znatno ispod 2 stepena, uz napore da se ograniči na 1,5 stepeni Celzijusa u odnosu na predindustrijsko doba.

Glavni dogovor ovogodišnjeg Samita tiče se osnivanja Fonda za nadoknadu gubitaka i štete. Reč je o novom instrumentu za pružanje finansijske pomoći siromašnim zemljama u borbi protiv klimatskih promena koji bi trebalo da im pomogne u adaptaciji na novonastale uslove.

Svet je doživeo prosečni **rast globalne temperature od 1,1 stepen Celzijusa** u odnosu na predindustrijski period, a najnoviji **Izveštaj Ujedinjenih nacija o emisijama gasova sa efektom staklene bašte** ukazuje da trenutno važeće politike i propisi dovode do porasta globalne temperature od čak 2,8 stepeni do 2100. godine. Da bismo zaustavili zagrevanje na 1,5 stepeni do kraja veka, neophodno je da redukujemo emisije GHG za 45% do 2030. godine, što zahteva transformaciju sistema i preduzimanje radikalnih mera.

Klimatske promene u drugom planu

Period od poslednjeg Samita je obeležio rat u Ukrajini i finansijska i energetska kriza kao njihove posledice. Debata o sigurnosti snabdevanja energijom je dospela u prvi plan, a glasovi o nedovoljnosti obnovljivih izvora energije sve su snažniji.

Izvor: ekologija.gov.rs

Istovremeno, Evropska unija, koja je proklamovala da će oporavak od pandemije proteći u duhu Zelenog dogovora, rešenje vidi u smanjenju zavisnosti od fosilnih goriva. COP 27 je održan u trenutku velike polarizacije na svetskom nivou, ali i u nadi da će suprotstavljeni stavovi biti prevaziđeni kako bismo se približili rešenju globalne klimatske krize.

Na dnevnom redu konferencije našlo se pitanje klimatske pravde, odnosno da li visoko industrijalizovane zemlje, koje su najodgovornije za izazivanje klimatskih promena, treba da plate zemljama koje najdirektnije osećaju njihove posledice.

COP 27 će ostati upamćen i po odsustvu šefova država mnogih članica G20 kao što su: Indija, Kina, Kanada, Japan, Meksiko, Rusija i Turska, što nikako nije za pohvalu s obzirom na to da su među tim zemljama upravo najveći emiteri gasova sa efektom staklene bašte.

Da su najranjiviji ujedno i najsiromašniji vidi se u **izveštaju Kancelarije UN za trgovinu i razvoj**, prema kojem će troškovi prilagođavanja zemalja u razvoju na klimatske promene iznositi 300 milijardi dolara do 2030. godine.

Glavni dogovor ovogodišnjeg Samita tiče se osnivanja Fonda za nadoknadu gubitaka i štete. Reč je o novom instrumentu za pružanje finansijske pomoći siromašnim zemljama u borbi protiv klimatskih promena koji bi trebalo da im pomogne u adaptaciji na novonastale uslove. Ipak, ideja o pružanju finansijske podrške manje razvijenim zemljama pokrenuta je 2009. na Samitu u Kopenhagenu (COP15). Tada je dogovoreno da razvijene države izdvajaju 100 milijardi dolara godišnje do 2020. godine. Iako se s vremenom povećavao ukupan iznos koji je namenjen zemljama u razvoju, ovaj dogovor nikada nije

ispunjen, a 2020. godine je prikupljeno **tek nešto više od 80%** obećanog godišnjeg iznosa.

COP 27 će ostati upamćen i po odsustvu šefova država mnogih članica G20 kao što su: Indija, Kina, Kanada, Japan, Meksiko, Rusija i Turska, što nikako nije za pohvalu s obzirom na to da su među tim zemljama upravo najveći emiteri gasova sa efektom staklene bašte. Međutim, svetski lideri su se sastali na dvodnevnom Samitu G20 na Baliju 15. i 16. novembra, kako bi razgovarali o oporavku privrede posle koronavirusa i napetosti oko rata u Ukrajini, što nam govori da su klimatske promene (i) ovog puta postavljene u drugi plan.

Klimatska ambicija Srbije, reči i dela

Delegaciju Srbije u Egiptu predvodili su predsednik Skupštine i ministarska zaštite životne sredine koji su u svojim nastupima naglasili opredeljenost Srbije da postane prosperitetna i klimatski otporna zemlja.

Srbija je bila među prvim državama koje su dostavile svoj prvi Nacionalno utvrđen doprinos 2015. godine, kada je definisano smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte od 9,8% do 2030. godine (u poređenju sa emisijama iz 1990. godine).

Bez prethodnog uključivanja javnosti, Vlada je u avgustu ove godine usvojila NDC za period 2021–2030. godine prema kojem Srbija povećava svoje ambicije u pogledu GHG emisija za 13,2% u odnosu sa nivo iz 2010. godine (odnosno 33,3% u odnosu na 1990. godinu) do 2030. godine.

Na unapređenu/revidiranu verziju dokumenta čekalo se sedam godina. Bez prethodnog uključivanja javnosti, Vlada je u avgustu ove godine usvojila NDC za period 2021–2030. godine prema kojem Srbija povećava svoje ambicije u pogledu GHG emisija za 13,2% u odnosu sa nivo iz 2010. godine (odnosno 33,3% u odnosu na 1990. godinu) do 2030. godine.

Kako je za rešavanje klimatske krize neophodno usvajanje strateških i normativnih dokumenata koji nude konkretne mere za ublažavanje i sprečavanje klimatske krize, ovakve izjave izazivaju sumnju i nepoverenje u delu javnosti koji prati na koji način donosioci odluka tretiraju pitanje klimatskih promena.

Iako je početkom 2021. godine usvojen Zakon o klimatskim promenama, njegova primena i time njegovi efekti čekaju donošenje brojnih podzakonskih akata.

Strategija niskougljeničnog razvoja više od dve godine nakon javne rasprave nije usvojena dok Nacrt integrisanog nacionalnog energetskeg i klimatskog plana ne predviđa mere kojima bi Srbija postala ugljenično neutralna do 2050. godine.

Kako je za rešavanje klimatske krize neophodno usvajanje strateških i normativnih dokumenata koji nude konkretne mere za ublažavanje i sprečavanje klimatske krize, izjave vlasti o povećanoj klimatskoj ambiciji izazivaju sumnju i nepoverenje u delu javnosti koji prati na koji način donosioci odluka tretiraju pitanje klimatskih promena.

Kašnjenjem sa usvajanjem ovih dokumenata narušava se međunarodni ugled države, a njihove radne verzije u koje je javnost imala uvid ukazuju na izostanak adekvatnih mera i ciljeva kojima bi proklamovane klimatske ambicije bile ostvarive.

Zato je neophodno da što pre pređemo s reči na dela, da najpre usvojimo neophodne dokumente, a onda i krenemo u dosledno sprovođenje ambiciozne klimatske politike. Do tada nam ostaje da pratimo kakav će, ako ga uopšte bude, napredak biti ostvaren do 28. Samita, zakazanog za novembar 2023. godine u Dubaiju, i da li će i koliko dela nadjačati reči.

*Marija Milenković, Damir Dizdarević i Lazar Jovčić,
Beogradska otvorena škola*

Zakon kojeg nema **PRAKTIKANTI I DALJE BEZ PRAVA**

Pitanje radnih praksi i njihovog regulisanja ne gubi na značaju imajući u vidu, s jedne strane, njihov potencijal za učenje i sticanje radnog iskustva, a s druge strane ogromnu pretnju po zloupotrebu mladih.

Krajem decembra 2021. godine **završen je konsultativni proces** povodom donošenja Zakona o radnoj praksi. Nakon objavljivanja Izveštaja o javnoj raspravi, a u kontekstu procesa predsedničkih i parlamentarnih izbora koji su trajali gotovo godinu dana, Nacrtu zakona se gubi svaki trag. Odnedavno se ponovo izveštava o radnim praksama i **dovodi se u pitanje** neophodnost zakonskog uređenja ove oblasti.

Međunarodni dan praktikanata obeležava se 10. novembra. A gde se izgubio ovdašnji Zakon o radnoj praksi? Šta se u međuvremenu desilo na evropskom nivou?

Dešavanja u EU

Evropska komisija se 2021. godine obavezala da će ojačati primenu **Stuba socijalnih prava** u državama članicama Evropske unije (EU) i osigurati lakše suočavanje s postojećim i budućim izazovima u domenu rada i socijalne sigurnosti u narednoj dekadi. **Na Samitu u Portugalu** predstavnici EU

Iako poslednja verzija Nacrta zakona odgovara na veliki broj standarda kvaliteta radnih praksi (uspostavljen sistem mentorstva, postavljeni ciljevi učenja, vremensko ograničenje, postojanje potvrde o obavljenoj praksi), to nije slučaj sa finansijskom nadoknadom.

institucija, organizacija civilnog društva i drugih aktera u ovoj oblasti obavezali su se da će do 2030. godine minimum 15 miliona ljudi biti izbačeno od rizika od socijalne isključenosti ili siromaštva. U tom kontekstu, u toku je **revizija** dokumenta EU **Preporuke o kvalitetnom okviru za sprovođenje praksi**, usvojenog pre osam godina. **Analiza trenutnog stanja**

pokazuje da tek nekoliko članica EU primenjuje minimum kriterijuma koji su potrebni da bi radne prakse bile kvalitetne. Stoga, u kontekstu jačanja položaja praktikanata i s većim akcentom na proces učenja, predlaže se proširivanje elemenata kvaliteta prakse. Neki predlozi se odnose na karijerno vođenje i savetovanje, praćenje ličnog razvojnog plana praktikanata, obaveznog socijalnog osiguranja i nadoknade za rad najmanje u visini minimalne zarade.

Evropski forum mladih (EYF), kao krovna organizacija koja se zalaže za prava mladih na evropskom nivou, svoje aktivnosti je usmerila na **zagovaranje za kvalitetnije radne prakse** a posebno na njihov finansijski aspekt. EYF je ove godine obeležila Međunarodni dan praktikanata **protestom** ispred Evropskog parlamenta sa zahtevom da se zabrane neplaćene radne prakse. Druga, ne manje bitna inicijativa (*Fair Internship Initiative*) obeležila je dan praktikanata **onlajn-panelom** i predstavila je najnovije podatke o ekonomskom položaju i statusu praktikanata.

Izvor: Beogradska otvorena škola

Kvalitetne radne prakse

Celoživotno učenje

Sticanje radnog iskustva

Istraživanje karijernih opcija

Izvor: Beogradska otvorena škola

Praksa bez nadoknade

U pogledu kvaliteta radnih praksi koje pohađaju mladi u Srbiji, situacija je nešto bolja nego ranijih godina, ali je i dalje veoma nepovoljna.

Dodatni uvid se stiče iz podataka Krovne organizacije mladih Srbije, prema kojima, takođe, svega 26% mladih navodi da su na praksi dobijali nadoknadu (...) Oko trećine mladih koji jesu bili plaćeni dobijalo je manje od 15.000 dinara.

Takođe, dodatno pitanje, na koje ne znamo odgovor jeste: koji ugovor potpisuju mladi na radnoj praksi? Na nepostojanje adekvatne ugovorne forme za ovu svrhu, jasno su ukazivale **prethodne analize**, a kao odgovor na to Radna grupa za radne prakse pripremila je i Nacrt zakona o radnoj praksi. Iako poslednja verzija Nacrta zakona odgovara na veliki broj standarda kvaliteta radnih praksi (uspostavljen sistem mentorstva, postavljeni ciljevi učenja, vremensko ograničenje, postojanje potvrde o obavljenoj praksi), to nije slučaj s finansijskom nadoknadom. Kao što pokazuju podaci, veliki broj mladih koji su pohađali programe prakse navode da nisu dobili nikakvu nadoknadu.

Dodatni uvid se stiče iz **podataka Krovne organizacije mladih Srbije**, prema kojima, takođe, svega 26% mladih navodi

da su na praksi dobijali nadoknadu. Međutim, u ovom istraživanju je uvedeno dodatno pitanje o tome kolika je ta nadoknada bila, iz čega je uočljivo da je oko trećine mladih koji jesu bili plaćeni dobijalo manje od 15.000 dinara.

Postojeće rešenje u Nacrtu zakona o radnoj praksi jeste da nadoknada bude 70% minimalne zarade. Taj iznos će, od 2023. godine, u proseku biti oko 28.000 dinara. Mladi u Srbiji (i u Evropi) su disproportionalno više **u riziku od siromaštva** u odnosu na starije. Dodatno zabrinjava da je to je slučaj i s mladima koji su u radnom odnosu, a rad bi trebalo da predstavlja jedan od glavnih mehanizama za izlazak iz siromaštva.

Neadekvatna nadoknada za rad, rad na crno, nepokrivenost socijalnim osiguranjem utiču na to da kvalitet rada bude nepovoljan za mlade. U tom kontekstu, radne prakse koje nisu kvalitetne, koje ne pružaju adekvatnu sigurnost, drže mlade na dnu socijalne lestvice i ne omogućavaju njihov profesionalni razvoj.

Neadekvatna nadoknada za rad, rad na crno, nepokrivenost socijalnim osiguranjem utiču na to da kvalitet rada bude nepovoljan za mlade. U tom kontekstu, radne prakse koje nisu kvalitetne, koje ne pružaju adekvatnu sigurnost, drže mlade na dnu socijalne lestvice i ne omogućavaju njihov profesionalni razvoj.

Brojni su argumenti zbog čega to nikako ne bi smelo da bude usvojeno rešenje, na šta je ukazivano **u prethodnim analizama**. Takođe, Komitet Ujedinjenih nacija za ekonomska, socijalna i kulturna prava je u svom **razmatranju Trećeg periodičnog izveštaja** Republike Srbije o primeni Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima početkom godine, izrazio zabrinutost što su „mladi koji pohađaju programe praksi plaćeni manje od minimalne zarade i često rade u lošim uslovima”. Kako onda opravdati postojeće predloženo zakonsko rešenje? Dodatno, kako opravdati predloženi iznos nadoknade za praktikante u kontekstu rastućih troškova života?

Pitanje radnih praksi i njihovog regulisanja značajno je imajući u vidu, s jedne strane, njihov potencijal za učenje i sticanje

radnog iskustva, a s druge strane ogromnu pretnju po zloupotrebe mladih. Imajući to u vidu, Beogradska otvorena škola se već godinama zalaže za kvalitetne radne prakse, koje zaista mogu da budu odskočna daska, a ne kočnica u karijernom razvoju. U skladu s tim, kreirali smo set preporuka koje mogu da poboljšaju položaj mladih na tržištu rada, a koji se mogu naći **ovde**.

A ostaje pitanje upućeno donosiocima odluka: gde se izgubio naš Zakon o radnoj praksi?

*Aleksandra Đurović i Goran Radlovački,
Beogradska otvorena škola*

Berlinski proces(i)

SLOBODNO KRETANJE ZAROBLJENOG REGIONA

Nakon poslednjeg Samita lidera i liderki Zapadnog Balkana čini se da, osim lepe zajedničke fotografije, imamo ovoga puta i nešto opipljivo i korisno – sporazume o priznavanju dokumenata o slobodnom kretanju. Njihovo potpisivanje bi trebalo da dâ zamah saradnji i podstakne dobrosusedske odnose kako bi stigli spremni u Uniju. No, kao što to obično biva, različiti akteri različito su doživeli ideju o saradnji i njenoj svrsishodnosti.

Na Samitu održanom početkom novembra u Berlinu, pojavili su se predstavnici Evropske unije i lideri zapadnobalkanske šestorke. Osim njih, potpisivanju je prisustvovala i generalna sekretarka Saveta za regionalnu saradnju Maljinda Bregu. Sporazumi se tiču priznavanja ličnih karata, univerzitetskih diploma i profesionalnih kvalifikacija. Ovakav podstrek regionalnom povezivanju nesumnjivo dolazi u pravi čas. Iako se Berlinski proces neretko kritikovao kao nedovoljan, trom i neodgovarajući za sve što Zapadni Balkan nosi sa sobom, ovoga puta su evropski diplomatski naporu urodili plodom.

Izveštaji Evropske komisije nisu bili blagonakloni prema nedovoljnim i neadekvatno sprovedenim reformskim procesima kako bi se nacionalne političke agende usklađivale sa standardima Unije.

Iako zemlje regiona nastoje da prave odstupnice jedne od drugih, nazivajući sebe liderima, čini se da su ipak sličnije nego što misle. Problemi korupcije, političke nestabilnosti, zarobljene države, medijskih i građanskih nesloboda, spajaju i prožimaju čitav region. Kako bi se države što bolje pripremile za saradnju i partnerstvo pod okriljem EU, važno je da rade na izgradnji boljih odnosa. Upravo to je bila ideja okupljanja u Berlinu.

Reč-dve o partnerstvu

Nemački kancelar Olaf Šolc je uoči Samita izjavio da je članstvo regiona korisno za Uniju i dodao da je neophodno da evropsko obećanje Zapadnom Balkanu bude održano. Sličan stav imao je i visoki predstavnik Evropske unije za spoljnu politiku i bezbednost Žozep Borelj, koji je rekao da Berlinski proces

Izvor: [European Western Balkans](#)

predstavlja jasan pokazatelj evropske posvećenosti partnerstvu s regionom kao budućim delom Unije. Berlinski proces predstavlja značajnu inicijativu koja je nastala radi ubrzanja procesa pristupanja država kandidata Evropskoj uniji i upravo zato je potpisivanje sporazuma koji bi trebalo da ojačaju povezivanje u regionu važan iskorak. Generalna sekretarka Saveta za regionalnu saradnju Maljinda Bregu je kazala da se raduje što su sporazumi, čije je potpisivanje Savet koordinisao, najzad

Osim putovanja samo s ličnim kartama, potpisan je i sporazum kojim je skraćen rok za priznavanje diploma na dve nedelje i sporazum o priznavanju licenci lekara, stomatologa i arhitekata. Time će biti omogućeno da se kvalifikacije za ove profesije priznaju znatno brže nego ranije.

potpisani. Maljinda Bregu je tom prilikom izjavila da su diplomatski naponi predstavnika Evropske unije i zapadnobalkanskih partnera pokazali da je sve moguće i da dublje ekonomsko povezivanje može voditi samo napretku. Da nije sve ostalo samo na lepim rečima punim podrške i razumevanja, pokazalo je obraćanje predsednice Evropske komisije Ursule fon der Lajen, koja je najavila milijardu evra novčane pomoći koju je Unija opredelila za Zapadni Balkan. Ona je najavila paket za energetska podršku regionu kako bi se oblikovala zajednička energetska budućnost.

A šta smo potpisali?

Sporazum o putovanju s ličnim kartama našao se među tri potpisana sporazuma u Berlinu. On je značajan s obzirom na to da znatno olakšava kretanje građana i građanki u regionu. Možda je najvažniji za one iz Bosne i Hercegovine koji žele da odu na Kosovo*, s obzirom na to da je između njih postojao vizni režim. Osim putovanja samo s ličnim kartama, potpisan je i sporazum kojim je skraćen rok za priznavanje diploma na dve nedelje i sporazum o priznavanju licenci lekara, stomatologa i arhitekata. Time će biti omogućeno da se kvalifikacije za ove profesije priznaju znatno brže nego ranije.

Sva tri potpisana sporazuma imaju isti cilj – povećanje mobilnosti u regionu. Veća mobilnost znači i veću povezanost i usmerenost država jednih ka drugima, što bi trebalo da vodi i poboljšanju susedskih odnosa. Međutim, nije sve tako jednostavno. Iako je Berlinski proces najzad dao talas ohrabrenja regionu da nastavi sa ekonomskim i političkim povezivanjem, moglo bi se reći da ovaj proces ostaje u senci Otvorenog Balkana.

Nebo nad Berlinom, nebo nad Balkanom

Berlinski proces započeo je pre osam godina kao inicijativa tadašnje kancelarke Angele Merkel. Proces dugog trajanja često je bio na meti kritika zbog izostajanja jasno vidljivih rezultata. Osim toga, narativ koji se najčešće formirao u vezi sa ovom ini-

Regionalna saradnja je neophodna kako bi se region odmakao od političke agende u kojoj su države jedna drugoj vuk i u kojoj je dominantna šmitovska podela na prijatelje i neprijatelje.

cijativom uslovio je to da podsticaji nastali u okviru nje ne budu dovoljno prisutni i ispraćeni. S druge strane, inicijativa poput Otvorenog Balkana znatno je prisutnija iako kraće postoji, a mnogi politički analitičari misle da ovaj proces podrija evropske integracije regiona odvajajući zemlje, umesto da ih spaja. Regionalna saradnja je neophodna kako bi se region odmakao od političke agende u kojoj su države jedna drugoj vuk i u kojoj je dominantna šmitovska podela na prijatelje i neprijatelje. Upravo zato i Berlinski proces i Otvoreni Balkan treba da budu usmereni ka ostvarenju jedinstvenog cilja, a to je osnaženi region, spreman za članstvo u Evropskoj uniji.

*Miljana Jovanović
Beogradska otvorena škola*

* Ovaj natpis ne prejudicira status Kosova i u skladu je s Rezolucijom 1244 i mišljenjem MSP-a o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

Predstavljen novi Alarm izveštaj **GDE NEMA VOLJE, NEMA NI REFORMI**

U oblasti osnovnih prava i borbe protiv korupcije nastavljaju se negativni trendovi, produbljena je politizacija javne uprave i javnih preduzeća, odnos vlasti sa civilnim društvom nije unapređen, Ministarstvo unutrašnjih poslova ne odustaje od namere da Zakonom o unutrašnjim poslovima legalizuje primenu masovnog biometrijskog nadzora stanovništva.

Ovo su samo neki od zaključaka koalicije prEUgovor o napretku Srbije u Klasteru 1.

Srbija je još daleko od postizanja vidljivih rezultata u oblasti vladavine prava, a prethodnih šest meseci izgubljeno je jer se odugovlačilo s formiranjem vlasti nakon izbora. To su nalazi novog polugodišnjeg **Alarm izveštaja** o napretku Srbije u Klasteru 1 (Osnove) koji je koalicija prEUgovor predstavila 24. novembra. Koalicija okuplja sedam organizacija civilnog društva koje prate reforme Srbije u ključnim oblastima evropskih integracija i izveštaje objavljuju na svakih šest meseci još od jeseni 2013. godine.

Umesto da okonča nezakonito stanje prekomernog broja vršilaca dužnosti u državnoj upravi, prethodna Vlada ga je još više učvrstila. U skraćenom mandatu više od 1.250 puta je imenovala vršioce dužnosti u državnoj upravi, nekoliko osoba i do osam puta uzastopno na tri meseca, iako je dozvoljeno samo jednom, a u više od 350 slučajeva i retroaktivno.

U najnovijem Izveštaju se dalje zaključuje da se na formiranje ovdašnje vlasti, koja treba da bude motor evropskih integracija, čekalo do krajnjeg roka, iako je postojala jasna parlamentarna većina, a okolnosti u svetu i zemlji zahtevale odlučno delanje. Zbog toga su izostali reformski napori, počev od izrade i usvajanja propisa. Štaviše, u oblasti osnovnih prava i borbe protiv korupcije nastavljaju se negativni trendovi zbog odsustva volje da se postojeći pravni okvir primenjuje.

Izuzetak predstavlja intenzivan rad na pisanju pet pravosudnih zakona radi sprovođenja izmena Ustava, usvojenih u februaru 2022. Kao i prošle jeseni, ova oblast ostaje okosnica napretka koji Vlada nastoji na prikaže u Klasteru 1 pristupnih pregovora sa Evropskom unijom. Međutim, iako su prilikom izrade

Izvor: prEUgovor.org

radnih tekstova ovih zakona uključena stručna udruženja, presudne odluke u vezi s dilemama o pojedinim rešenjima donelo je Ministarstvo pravde, i to dok je bilo u tehničkom mandatu. Predložena rešenja, uprkos izvesnim unapređenjima, ne eliminišu prostor za uticaj zakonodavne i izvršne vlasti na sudstvo i tužilaštvo.

Zabrinjavajući trendovi

U Izveštaju, koalicija prEUgovor alarmira o napadima na branitelje ljudskih prava bez osude nadležnih. Alarmira o **dodeljivanju** budžetskih sredstava osuđivanom počiniocu nasilja kako bi pružao podršku žrtvama i upozorava na grubo kršenje dečijih prava. Ukazuje se na zabrinjavajuće trendove poput početka suđenja u odsustvu za ratne zločine pred sudom u Srbiji, opasnog senzacionalističkog diskursa o migrantima, ali i jačanja ekstremne desnice u zemlji u kontekstu ruske agresije na Ukrajinu. Nizom istraživačkih priča ilustruju se sistemski problemi vladavine prava na konkretnim primerima, s vidljivim posledicama po građane.

Nadležni organi nisu reagovali na potencijalne slučajeve korupcije na visokom nivou, koje su otkrili mediji. Umesto da okonča nezakonito stanje prekomernog broja vršilaca dužnosti u državnoj upravi, prethodna Vlada ga je još više **učvrstila**. U skraćenom mandatu više od 1.250 puta je imenovala vršioce dužnosti u državnoj upravi, nekoliko osoba i do osam puta uzastopno na tri meseca, iako je dozvoljeno samo jednom, a u više od 350 slučajeva i retroaktivno. Time je produbila politizaciju javne uprave i javnih preduzeća, nasuprot profesionalizacije kojoj reforme treba da teže.

U Srbiji neosnovano dominira narativ o uspehu borbe protiv organizovanog kriminala, a pravih i merljivih podataka i dalje nema. Nema ni političke volje da se primeni strateški pristup u ovoj oblasti, već se fokus zadržava na pojedinačnim slučajevima.

Vladavina prava u drugom planu

Povratak opozicionih poslanika u Narodnu skupštinu donekle je oživeo ovu instituciju koja godinama samo potvrđuje i hvali postupke Vlade. Međutim, vladajuća većina ponovo je posegnula za starim praksama zloupotrebe skupštinskih procedura kako bi opstruirala opoziciju tokom nadzora izvršne vlasti, uključujući u to i sektor bezbednosti. Nova Vlada formirana je pred istek zakonskog roka, i to u proširenom sastavu bez adekvatnog obrazloženja. To podstiče spekulacije da je stvarni razlog tih izmena pre svega kadrovska kombinatorika. Reorganizacija ministarstava može dovesti do daljih odlaganja reformskih aktivnosti. Odnos vlasti sa civilnim društvom nije unapređen.

U Poglavlju 24 glavni fokus u narednom periodu biće na novom Zakonu o unutrašnjim poslovima. Prethodni nacrt predstavljen je prošlog septembra i ubrzo povučen. Nakon niza sastanaka s predstavnicima civilnog društva, Ministarstvo unutrašnjih poslova ne odustaje od namere da ovim Zakonom legalizuje primenu masovnog biometrijskog nadzora stanovništva, niti je prihvatilo sugestije u vezi s jačanjem operativne nezavisnosti policije od nadležnog ministra. Hitno je potrebno organizovati javan i transparentan postupak za imenovanje novog direktora policije, preporučuje koalicija prEUgovor. Očekuje se i usvajanje nekoliko zakona, čija je izrada počela pre godinu dana, u oblasti azila i migracija.

U Srbiji neosnovano dominira narativ o uspehu borbe protiv organizovanog kriminala, a pravih i merljivih podataka i dalje nema. Nema ni političke volje da se primeni strateški pristup u ovoj oblasti, već se fokus zadržava na pojedinačnim slučajevima. Od početka pristupnih pregovora ništa nije učinjeno kako bi se preispitala uloga bezbednosno-obaveštajnih službi u krivičnim istragama. Slučaj Linglong pokazao je sve slabosti sistema borbe protiv trgovine ljudima. Uprkos glasnim apelima međunarodnih tela, nadležni organi nisu reagovali. Odgovor Srbije na sve složenije međunarodne trendove u ovoj oblasti sve je slabiji i neodlučniji.

Izveštaj upozorava da su posledice ruske invazije na Ukrajinu skrajnule teme vladavine prava u drugi plan, ali naglašava da ona ostaje i formalno i suštinski srž evropskih integracija država kandidata. Koalicija kritikuje zvaničnike **Srbije i Evropske unije** zbog nedoslednih i neubedljivih poruka i dela zbog kojih je proces proširenja izgubio kredibilitet. Posledica je **pad podrške** građana Srbije učlanjenju u EU, a takvi nalazi povratno služe kao izgovor za dalje odlaganje donošenja ključnih odluka i sprovođenja suštinskih reformi.

Koalicija kritikuje zvaničnike Srbije i Evropske unije zbog nedoslednih i neubedljivih poruka i dela zbog kojih je proces proširenja izgubio kredibilitet. Ishod toga je pad podrške građana Srbije učlanjenju u Evropsku uniju, a takvi nalazi povratno služe kao izgovor za dalje odlaganje donošenja ključnih odluka i sprovođenja suštinskih reformi.

Koalicija prEUgovor podseća da proces pristupanja ne sme biti cilj sam sebi, već sredstvo za ostvarenje suštinskog napretka u daljoj demokratizaciji i uređenju zemlje, zasnovanom na vladavini prava, te apeluje da se kredibilnim rečima i delima **oživi transformacioni potencijal** politike proširenja Evropske unije.

*Jelena Pejić Nikić
istraživačica u Beogradskom centru za bezbednosnu politiku,
koordinatorka koalicije prEUgovor*

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

Beogradska otvorena škola
Bulevar oslobođenja 177
11000 Beograd, Srbija

T: +381 60 3061 342

E: eupregovori@bos.rs

W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs

S: facebook.com/bos.rs

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Beogradska otvorena škola

Stalo nam je do vašeg mišljenja –
ukoliko imate komentar, kritiku ili sugestiju
kako da poboljšamo Bilten, javite nam
se na mejl eupregovori@bos.rs.

Ukoliko ne želite da nastavimo da vam šaljemo Bilten,
o tome nas možete obavestiti na isti mejl.

Molimo vas da imate razumevanja ukoliko vam
nakon odjave stigne naredni broj Biltena –
sistemu treba vremena da prepozna
izmene u broju pretplatnika.